Suomen luonnonsuojeluliitto

E 28/2024 vp
Ilmastoasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
MmV 20.5.2024

Asia: **E 28/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Ilmastoriskien hallinta ihmisten ja hyvinvoinnin suojelemiseksi**

Luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja toteaa seuraavaa:

Pidämme valtioneuvoston kantaa monelta osin oikean suuntaisena. Erityisesti pidämme tärkeänä, että valtioneuvosto "korostaa, että unionissa on jatkettava johdonmukaisesti ilmastonmuutoksen vaatimia politiikkatoimia kansainvälisten tavoitteiden mukaisesti." Tämän on näyttävä myös käytännössä uusien politiikkatoimien käyttöönottona ja olemassaolevien vahvistamisena ja täysimääräisenä toimeenpanona.

Korostamme, että ilmastokriisi on globaali-ilmiö ja myös siihen sopeutuminen edellyttää kansainvälistä yhteistyötä. Tämän vuoksi pidämme ongelmallisena valtioneuvoston näkemystä siitä, että "sopeutumista koskeva päätöksenteko tehdään jatkossakin ensisijaisesti kansallisista lähtökohdista käsin. " Kumpaakin lähestymistapaa tarvitaan ja EU-politiikat joka tapauksessa toimeenpannaan kansallisesti.

Valtioneuvosto korostaa mielestämme oikein "sopeutumistoimien kiireellisyyttä sekä kustannustehokkuuden huomiointia niiden toimeenpanossa." Mutta valtioneuvoston lähtökohtaista vastustusta uuden EU-tason rahoitusinstrumentin perustamiselle emme pidä perusteltuna. On selvää, että sopeutumisen kustannukset kasvavat sitä mukaa kun kuumeneminen etenee ja tähän tulee varautua myös taloudellisesti. Suomen ilmastopaneelin mukaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumatta jättäminen tulee kuitenkin yhteiskunnalle kalliimmaksi kuin sopeutuminen. Nykytila huomioiden on perusteltua kasvattaa EU:n valmiuksia katastrofiriskien hallintaan.

Sopeutumispolitiikkojen ja -toimien tulee täydentää ilmastonmuutoksen hillintää edistäviä toimia. Parhaimmillaan voidaan löytää synergioita, joissa samoilla toimilla edistetään hillintää, sopeutumista ja muita ympäristötavoitteita, kuten luontokadon pysäyttämistä.

Luonnonsuojeluliiton mielestä keskeistä sopeutumistoimissa on luonnon merkityksen

tunnistaminen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kattava käsittely. Kustannustehokkaiden luontopohjaisten ratkaisujen tulisi olla ensisijaisia keinoja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa aina kun mahdollista, kuten komissio on ehdottanut. Koulutustarpeiden huomiointi on tärkeää etenkin maa- ja metsätaloudessa sekä energiasektorilla. Liitto pitää komission toimia disinformaation torjumiseksi perusteltuina.

Myös komission ehdotus ilmastokestävyyden kriteerien sisällyttämiseksi julkisiin hankintoihin osana niitä koskevan sääntelyn tarkistusta on perusteltua.

Maatalous ja ruokaturva ovat kuumenemisen etulinjassa ja komission ehdotukset yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan ilmastokestävyyden varmistamiseksi sekä maaperäterveyden seurannan merkityksen vahvistamiseksi ovat perusteltuja.

Kuumeneminen on myöskin tunnistettu turvallisuusuhaksi sekä globaalisti että Suomessa. Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteko tunnistaa ilmaston kuumenemisen ja luontokadon kytköksen vakavien ja laajojen häiriöiden yleistymiseen Suomessa. Tämä on tärkeää huomioida EU:n turvallisuuspolitiikkaa kehitettäessä.

Taustaa

Ilmaston kuumenemiseen sopeutumisen tärkeys globaalisti, mutta myös Euroopassa ja Suomessa on noussut esiin erityisesti menneinä kesinä, jolloin kuumuuden haitat Euroopan energiajärjestelmälle, taloudelle, veden saannille ja ihmisten terveydelle ovat olleet vakavia. Jo vuoden 2022 Euroopan helleaallosta aiheutui 60 000–70 000 ennenaikaista kuolemaa. Euroopan ympäristökeskuksen mukaan useat ilmastoriskit ovat jo nyt kriittisellä tasolla ja ilman nopeita ja päättäväisiä toimia ne voivat kasvaa katastrofaalisiksi. Riittävä sopeutuminen on välttämätöntä, jotta oikeudenmukaisuus voi toteutua.

Kuumeneminen on edennyt ennakoitua nopeammin. Euroopan ilmastopalvelu Copernicuksen mukaan 1,5 asteen kuumenemisraja on ylittynyt jo 12 kuukauden ajan, mikä on vakava merkki lisätoimien kiireellisyydestä, vaikka pitkän aikavälin ylityksestä ei olekaan kyse. Eurooppa on tällä hetkellä kaikista nopeimmin kuumeneva manner. Euroopan kolme kuuminta vuotta ovat olleen vuoden 2020 jälkeen. Arktinen alue kuumenee tieteellisen tutkimustiedon mukaan noin neljä kertaa nopeammin kuin maapallo keskimäärin ja tämä asettaa haasteita sopeutumiselle ja sen oikeudenmukaiselle toteutumiselle. Suomen ilmastopaneelin raportti korostaa riskejä ekosysteemeille, sillä muutokset Suomen luonnossa ovat merkittäviä – etenkin tunturiluonnossa muutos on erityisen nopeaa. Haavoittuvuuden osalta on tärkeä huomioida erityisesti pohjoinen luonto, sen elinkeinot ja kulttuurit. Nähdäksemme sopeutumistoimissa on tärkeää keskittyä erityisesti niihin yhteisöihin ja elinympäristöihin, jotka ovat kaikkein haavoittuvimpia ilmaston kuumenemisen vaikutuksille.

Erityisesti on huomioitava ilmastoriskien vaikutuksen saamelaisiin sekä heidän oikeuksiinsa alkuperäiskansana. Ilmastonmuutoksen ja luontokadon vaikutukset ovat jo nykyisellään

vaikuttaneet merkittävästi saamelaisten kulttuuriperinteiden ja perinteisten elinkeinojen harjoittamisen edellytyksiin. Jotta saamelaisalueilla tapahtuviin muutoksiin ja niitä koskeviin riskeihin voidaan löytää riittäviä ja oikeudenmukaisia ratkaisuja ja niihin sopeutumista tukea, tulee saamelaisten näkökulmien ja perinteisen tiedon olla keskeisessä roolissa ilmastopoliittisessa päätöksenteossa. Suomen ilmastolaissa on huomioitu saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan suhteessa ilmastopolitiikan suunnitelmien valmisteluun. On myös huomionarvoista, että alkuperäiskansojen perinteisen tiedon rooli sekä ilmastonmuutoksen että luontokadon hillinnässä sekä niihin sopeutumisessa on tunnustettu esimerkiksi YK:n biodiversiteettisopimuksessa ja Akwé:Kon -ohjeissa sekä Pariisin ilmastosopimuksessa (artikla 7[5]).

Luonnonsuojeluliiton mielestä keskeistä sopeutumistoimissa on luonnon merkityksen tunnistaminen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kattava käsittely (sisältäen kansainvälisen ilmasto- ja monimuotoisuusrahoituksen, muuttoliikkeen sekä työhön, työterveyteen ja toimeentuloon liittyvät muutokset). Myös ilmastoriskien ja sopeutumistoimien (-tai toimimattomuuden) kustannukset tulee huomioida osana oikeudenmukaisuutta vaikutusten ketjuuntuvan luonteen vuoksi.

Kuumenemisen taloudelliset vaikutukset ovat vakavat. World Ecomonic Forumin (2024) mukaan 10 vuoden perspektiivillä 4 top 5 taloudellisesta riskistä liittyy ympäristöön (sään ääri-ilmiöt, luontokato, luonnonvarat). Komission varovaisen arvion mukaan ilmastovaikutusten paheneminen voi pienentää EU:n bruttokansantuotetta noin seitsemän prosenttia vuosisadan loppuun mennessä. MIkäli 1,5 asteen raja ylittyy pysyvästi EU:n BKT voi supistua vuosina 2031–2050 yhteensä 2,4 biljoonaa euroa lisää. EU:n solidaarisuusrahaston kautta on käytetty yli 8,6 miljardia euroa 24 jäsenvaltion ja neljän ehdokasmaan tukemiseen 110:n luonnonuhkista johtuneen katastrofin jälkeen. Eurooppalaisen ilmastoriskiarvion mukaan kuivuuden kustannukset ovat 9 miljardia euroa vuosittain ja tulvien kustannukset ovat olleet yhteensä yli 170 miljardia euroa vuodesta 1980 lähtien. Potsdam Institute on arvioinut, että ilmastotuhot ovat globaalisti kuusi kertaa kalliimpia, kuin päästöjen vähentäminen.

Lisätietoja:
Hanna Aho, ilmastoasiantuntija, hanna.aho@sll.fi, p. 040 628 9495